

כמה בחירות קטנות עומדות מאחורי כל אדם

"ראה, אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה" – משפט שנשמע דרמטי, ובעצם מתאר את מה שקורה לכל אחד מאיתנו כמה עשרות פעמים ביום. מי שמזהה את הבחירה, כבר חצי בחר.

דברים י"א, כ"ו – ט"ז, י"ז · פרשה 47 מתוך 54

מה קורה בפרשה

הפרשה נפתחת במשפט חד: "ראה, אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה". שימו לב לניסוח – "ראה" ביחיד, "לפניכם" ברבים. אמירה לציבור, שכל אדם בו שומע אותה לעצמו. אחר כך מגיע חלק גדול של חוקים: איסור עבודה זרה, נביא שקר, כשרות, מעשרות. ובתוכם מופיעה אחת ההוראות המפורטות ביותר בתורה בענייני צדקה – "כי פתוח תפתח את ידך לו, והעבט תעביטנו די מחסורו אשר יחסר לו". הפרשה עוסקת גם בשמיטת כספים בשנה השביעית, ומזהירה מפני מי שיימנע מלהלוות בגללה: "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל". היא נחתמת בשלוש הרגלים – פסח, שבועות וסוכות.

כי פתח תפתח את ידך לו – די מחסורו אשר יחסר לו.

דברים ט"ו, ח' · לפי מה שחסר לו. לא לפי מה שנוח לך

שלוש נקודות

- נותנים לפי מה שחסר לו, לא לפי מה שנוח לנו.** "די מחסורו אשר יחסר לו" – חז"ל דרשו: לפי מה שהוא היה רגיל אליו. עזרה שנקבעת לפי הסטנדרט של הנותן מחמיצה את הנקודה.
- הלוואה קודמת למתנה.** "והעבט תעביטנו" – התורה מעדיפה סיוע שאינו מבזה. מי שמקבל הלוואה נשאר אדם שעומד על רגליו; מי שמקבל מתנה משלם על כך בכבודו.
- יש עוני שאין לו פתרון סופי.** "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" – ובאותה נשימה, "פתוח תפתח". העובדה שלא ניתן לפתור את הבעיה כולה אינה פוטרת מלטפל במקרה שעומד מולך.

האדם · הרגע שלפני

עיון

רוב הבחירות שמעצבות אותנו לא מרגישות כמו בחירות בכלל.

המילה "ראה" עושה כאן עבודה. לא "שמע" ולא "דע" – ראה. כלומר: הדבר הראשון שנדרש הוא בכלל להבחין שיש כאן צומת. וזה החלק שבאמת קשה. אנחנו מדמיינים שבחירות מוסריות מגיעות בסצנות גדולות, עם מוזיקה ברקע. בפועל הן מגיעות בשלוש שניות, בין הודעה שנכנסה לבין התשובה, כשאף אחד לא מגדיר את זה כרגע חשוב. וזה כל העניין. ברגע שאדם רואה שהוא עומד בצומת, הוא כבר לא נסחף – הוא בוחר. ובדרך כלל, מהרגע שהוא רואה, הוא גם בוחר נכון.

מושגים בפרשה

שלוש רגלים

פסח, שבועות וסוכות. "שלוש פעמים בשנה ייראה כל זכורך את פני ה'".

שמיטת כספים

בסוף השנה השביעית נמחקים החובות. התורה מזהירה במפורש מפני מי שיימנע מלהלוות בגלל שהשנה מתקרבת.

הר גריזים והר עיבל

ההוראה: שישה שבטים על הר אחד ושישה על השני, והברכות והקללות נאמרות ביניהם.

כתובות ס"ז ע"ב

בגמרא

די מחסורו – אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו.

הגמרא דורשת את המילים "די מחסורו אשר יחסר לו" בצורה קיצונית: **אתה מצווה עליו לפרנסו, ואי אתה מצווה עליו לעשרו** – ובכל זאת, "אשר יחסר לו" נדרש על מה שחסר לו באופן אישי.

ואז מובא הסיפור: הלל הזקן קנה לעני בן טובים שירד מנכסיו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו, כפי שהיה רגיל. פעם אחת לא מצא עבד, ורץ לפניו בעצמו שלושה מילין.

ומה יוצא לנו מזה: זה נכון הרבה מעבר לכסף. העזרה שאנחנו נוטים להציע היא כמעט תמיד זו שהיינו רוצים לקבל בעצמנו – ולכן היא כל כך פעמים לא קולעת. לאחד חסר שיקשיבו, לשני שיפתרו, לשלישי שפשוט ישבו לידו בשקט. **שאלה אחת – "מה יעזור לך עכשיו?" – שווה יותר מכל ניחוש.**

רבי חיים מבריסק · שיטת החלוקה

סיפור

הוא חילק את כספי הקהילה לפי מה שאדם היה רגיל אליו, לא לפי סכום אחיד.

מסופר על רבי חיים סולובייצ'יק מבריסק שכשחילק כספי צדקה, לא נתן לכולם אותו סכום. הוא בירר מה מצבו של כל אדם ומה היה מצבו קודם, ונתן יותר דווקא למי שהתרגל לחיים טובים יותר ונפל.

כשתמהו על כך – הרי אותו אדם עדיין חי טוב מהאחרים – הסביר שהמידה אינה כמה יש לו, אלא כמה חסר לו. **אדם שהתרגל למעט סובל פחות מהמחסור מאשר מי שנפל ממקום אחר.**

וזו בדיוק הדרישה של הפרשה. "די מחסורו אשר יחסר לו" – **שלוש מילים שמכריחות אותך להכיר את האדם לפני שאתה עוזר לו.** וזה גם מה שהופך את העזרה למשהו שאדם יכול לקבל בלי להתכווץ.

מבט קדימה

בפרשה מופיע פסוק שנראה סותר את עצמו. מצד אחד **"אפס כי לא יהיה בך אביון"**, ומצד שני, כמה פסוקים אחר כך, **"כי לא יחדל אביון מקרב הארץ"**. אז מה נכון?

חכמים קראו את זה כשני מישורים. העולם המושלם, שבו אין עוני, הוא היעד. העולם שבו אנחנו חיים הוא זה שבו תמיד יהיה מי שצריך. והמסקנה אינה ייאוש אלא בדיוק ההפך: העובדה שלא נסיים את המשימה אינה פוטרת מלעשות את החלק שלנו בה. וזה נכון לכל דבר גדול שאנחנו מנסים לשנות.

ראה, אנכי נתן לפניכם היום בְּרָכָה וקְלָלָה.

דברים י"א, כ"ו · "ראה" ביחיד, "לפניכם" ברבים

התוספת

בגובה העיניים · בינך לבין עצמך · רבי זושא מאניפולי

אתה לא אמור להיות מישוהו אחר

אנחנו מודדים את עצמנו מול אחרים – מי מצליח יותר, מוכשר יותר, מסודר יותר – ותמיד יוצאים מפסידים. רבי זושא מזכיר שהמדד הזה שגוי מיסודו: לא נשאלת אם היית מישוהו אחר, אלא אם היית אתה.

לא יִשְׁאַלְוֶנִי מִדּוּעַ לֹא הָיִיתְּ מִשֶּׁה – אֲלֵא מִדּוּעַ לֹא הָיִיתְּ זֹשָׁא.

רבי זושא מאניפולי

לקחת מזה: השבוע, שימו לב לרגע אחד שבו אתם משווים את עצמכם למישוהו – ומרגישים קטנים. עצרו, והחליפו את השאלה: לא "כמה אני ביחס אליו", אלא **"האם אני מפתח את מה שרק בי יש?"** ובחרו צעד קטן אחד קדימה בדרך שלכם – לא בשלך. שם, אין לכם מתחרים.

בקרוב באתר binathalev.co

בינת הלב הוא אתר לימוד יומיומי – פרשת השבוע, אגדות חז"ל וחוכמה יהודית בשפה של היום. בכל עמוד הקונפליקט האנושי שמאחורי הטקסט, ובסופו דבר אחד מעשי לקחת אל השבוע. עזר לימודי בלבד. הסיפורים מסופרים בלשון חופשית – יש לעיין במקור. פרקי העיון אינם ציטוט מן המקורות; הפסוקים ודברי חז"ל מובאים בשמם.

טעון גניזה